

Når advokaten skal sladre

Af professor Lars Bo Langsted

Juridisk Institut, Aalborg Universitet

Da advokater og revisorer i 2002 blev omfattet af pligten til at give hvidvaskunderretninger, var der gået en lang og indædt modstand imod en sådan forpligtelse forud. Kun 11. september angrebet gjorde det politisk muligt – både herhjemme og i en stor del af det øvrige Europa – at lade underretningspligten gå forud for advokatens samfundsvigtige tavshedspligt.

Her i Danmark har der ikke de senere år været megen debat om spørgsmålet og det virker som om såvel Advokatsamfundet som det øvrige samfund har affundet sig med, at også advokater må have pligt til at gå til myndighederne bag om deres klients ryg, hvis hensynet til opklaringen af skatteforbrydelser, narkoforbrydelser og berigelsesforbrydelser kræver det. Regelsættet er nu blevet så underligt indrettet, at ingen advokat har pligt til at anmelde sin klient, hvis advokaten finder ud af, at klienten har begået skattesvig, narkoforbrydelser eller berigelsesforbrydelser. Hvis klienten derimod skal til at vaske sit (eller andres) udbytte fra de selvsamme forbrydelser, ja så er tavshedspligten pludselig uden betydning – og anmeldelsespligten indtræder med fuld styrke. Undskyld: det hedder underretningspligten, fordi der jo netop ikke er tale om at man anmelder sin klient for en bestemt (grov) forbrydelse, man »tipper« blot politiet på en mistanke om, at klienten ikke har helt rent mel i posen.

I en stor del af det øvrige Europa føres der imidlertid fortsat processer om kampen mellem advokatens tavshedspligt og advokatens underretningspligt. Ikke mindre end 3 afgørelser fra forskellige domstole i Europa har således beskæftiget sig med spørgsmålet inden for det seneste år. EF-domstolen i juni 2007, den belgiske forfatningsdomstol i januar i år og senest den franske forfatningsdomstol d. 10. april i år. Afgørelserne har drejet sig om Den europæiske Menneskerettighedskonventions beskyttelse af klientens ret til en fair trial (artikel 6) samt dennes ret til et privatliv (artikel 8) sammenholdt med hvidvaskdirektivet.

De tre afgørelser kan antageligt sammenfattes således: Advokatens tavshedspligt er ikke en rettighed, advokaten selv har, men er ifølge menneskerettighedskonventionen en pligt overfor såvel klienten som samfundet. Det er som en afledet konsekvens heraf ikke et område som de enkelte lande indenfor EU blot kan bestemme frit over. De er nødt til at lovgive med respekt (også) af menneskerettighedskonventionen. Der er med andre ord tale om en europæisk grundrettighed, som alle nationale love og EU-direktiver m.v. så vidt muligt skal fortolkes i overensstemmelse med.

Disse tre afgørelser ligger alle efter vedtagelsen af det seneste EU-direktiv om hvidvask (fra 2005), men vedrører ældre national lovgivning. Den danske lov om hvidvaskning er imidlertid (som altid) helt ajour og bygget på den seneste direktivændring. Det gør bare ikke forståelsen nemmere.

Helt i overensstemmelse med det seneste hvidvaskdirektiv er danske advokater omfattet af den danske hvidvasklovgivning når de »deltager med bistand ved planlægning eller udførelse af transaktioner for deres klienter i forbindelse med:

- Køb og salg af fast ejendom eller virksomheder
- Forvaltning af klienters penge, værdipapirer eller andre aktiver
- Åbning eller forvaltning af bank-, opsparings- eller værdipapirkonti,
- Tilvejebringelse af nødvendig kapital til oprettelse, drift eller ledelse af virksomheder«

Derudover fremgår det imidlertid også af den danske lov, at advokater er omfattet af hvidvaskloven, når de »deltager med bistand ved planlægning eller udførelse af transaktioner for deres klienter i forbindelse med forretningsmæssig rådgivning«

Denne sidste angivelse er en rent dansk opfindelse og følger ikke af EU-direktivet om hvidvask. Da det af bl.a. EF-domstolens ovennævnte dom fremgår, at nationalstaterne har pligt til at varetage hensynet til tavshedspligten og til at fortolke bl.a. direktivbestemmelser til fordel herfor, er spørgsmålet om Danmark fællesskabsretligt set har lov til at lade også planlægning af transaktioner i tilknytning til »forretningsmæssig rådgivning« være omfattet.

Når det er særdeles tvivlsomt, om det er lovligt, skyldes det ikke blot, at vi fra dansk side har suppleret reglerne med en lille detalje – nej vi har fra dansk side med et elegant hovedspring kastet os selv direkte ned i løvekulen. Ifølge Hvidvaskdirektivet er juridisk rådgivning kernen i en advokats ydelse og den, der kan medvirke til hvidvaskning – på den anden side er advokatens rådgivning jo ofte en stakkels borgers eneste mulighed for at få sin ret, og hele kernen i det, der hersker tavshedspligt om.

Denne ambivalens kan da også tydeligt ses i indledningsteksten til direktivet, hvor det under punkt 19 bl.a. hedder: »Notarer og andre selvstændige inden for de juridiske erhverv ... er underlagt direktivets bestemmelser, når de deltager i økonomiske eller selskabsretlige transaktioner, herunder rådgivning om skatteforhold, hvor der er meget stor risiko for, at disse faggruppers ydelser misbruges til at hvidvaske kriminelle indtægter ...«. I det umiddelbart følgende led siges bl.a.: »Når ... advokater, undersøger en klients retsstilling eller repræsenterer en klient i retssager, vil det ikke være korrekt i henhold til direktivet at forpligte dem til at give underretning om mistanke om hvidvaskning af penge eller finansiering af terrorisme, hvad angår disse aktiviteter. Der må ikke være nogen forpligtelse til at give underretning om oplysninger, som er modtaget før, under eller efter en retssag eller i forbindelse med vurderingen af en klients retsstilling. Juridisk rådgivning er således fortsat omfattet af tavshedspligt, medmindre den juridiske rådgiver deltager i hvidvaskning af penge eller finansiering af terrorisme, eller den juridiske rådgivning ydes med henblik på hvidvaskning af penge eller finansiering af terrorisme, eller den pågældende ved, at klienten søger juridisk rådgivning med henblik på hvidvaskning af penge eller finansiering af terrorisme.« (præambelen punkt 20)

Som man vil se, sonderer direktivet mellem »rådgivning om skatteforhold« (som er omfattet) og »vurderingen af en klients retsstilling« (som ikke er omfattet). Hertil føjer den danske lov så begrebet »forretningsmæssig rådgivning«, som ikke er forklaret nogen steder. Den danske lov har imidlertid også fået indsat en bestemmelse, hvorefter advokater ikke har underretningspligt i tilfælde, der svarer til direktivets punkt 20, som citeret ovenfor (bl.a. vurdering af klients retsstilling).

Scenarier:

A) Jeg beder min advokat om at fortælle mig hvordan jeg skatteretligt er stillet, såfremt jeg stifter et holdingselskab.

B) Jeg beder min advokat bistå ved en due diligence

C) jeg beder min advokat bistå ved en kontraktsoprettelse med det udtrykkelige formål at minimere risikoen for en senere retssag.

Kan jeg i disse scenarier stole på, at min advokat vil efterleve sin tavshedspligt eller kan jeg frygte at han – uden jeg ved noget om det – har indgivet en hvidvaskunderretning? Selvom mit bedste bud med en menneskerettighedskonform fortolkning vil være, at det kun er i scenarie B), man kan frygte brud på tavshedspligten, er der ingen der ved det sikkert. Ikke nogen behagelig situation! Men man kan så søge trøst i, at det i praksis forekommer uhyre sjældent. I de fem år fra 2003-2007, blev der således kun indgivet 32 underretninger fra advokatside, eller lige godt 6 om året.